

Γενοκτονία Αρμενίων. Ο Ι.Μάζης γράφει αναλύει
και αποκαλύπτει

Από **Militaire News**

Γράφει ο **ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΖΗΣ***

Από τις **Εκδόσεις Ποιότητα**

Τα γεγονότα που αποτελούν τη βάση για μια γεωπολιτική εξήγηση του Αρμενικού ζητήματος και της αντίστοιχης αρμενικής γενοκτονίας, πρέπει να τοποθετηθούν εξαρχής σε ό,τι αφορά το διπλωματικό τους πλαίσιο, ώστε να καταστεί δυνατόν να εξαχθούν

και τα πρέποντα γεωπολιτικά συμπεράσματα. Και η αρχή αυτών των γεγονότων βρίσκεται στη γεωπολιτική ζύμωση με πρωταγωνιστή τη Γερμανία, που ακολουθεί τη συνθήκη ειρήνης της Φραγκφούρτης.

Ο Βίσμαρκ καθιστά έκτοτε ως κύριο άξονα της εξωτερικής του πολιτικής τον έλεγχο της εξελίξεως στις γαλλο-γερμανικές σχέσεις, θεωρώντας, και δικαίως, ότι η Γαλλία δεν θα απεδέχεται καθόλου εύκολα τον ακρωτηριασμό των εδαφών της, όπως αυτός προέκυψε μετά την προσάρτηση από τη Γερμανία των επαρχιών της Αλσατίας και της Λωραίνης. Ήταν διαυγές για τον Βίσμαρκ ότι θα αντιμετώπιζε σύντομα έναν πόλεμο από γαλλικής πλευράς για την αποκατάσταση αυτής της εκκρεμότητας. Κατέληξε ως εκ τούτου στην απόφαση να σχηματίσει γύρω από τη Γερμανία ένα αδιάρρηκτο δίκτυο συμμαχιών που θα την προστάτευαν από μια τυχόν Γαλλορωσική σύμπραξη.

Θεωρώντας ως ιδιαιτέρως ευαίσθητο σημείο της όλης του πολιτικής την ειρήνη στη Βαλκανική, έκανε το παν για να την προστατεύσει και κυρίως να αποφύγει την ανάμιξη σε μια πιθανή ανάφλεξη των Βαλκανίων της πιστής του συμμαχού Αυστρο – Ουγγαρίας, η οποία θα ενέπλεκε μοιραίως στο βαλκανικό παίγνιο και τη Ρωσία, αυξάνοντας κατακόρυφα τον κίνδυνο σύναψης ενός Γαλλο-Ρωσικού Συμφώνου, γεγονός το οποίο θα έπληττε καίρια τα συμφέροντα αλλά και την ευρωπαϊκή ηγεμονία των δύο Κεντρικών Αυτοκρατοριών.

Με αυτό το σκεπτικό ο Βίσμαρκ κατάφερε να διατηρήσει μέχρι το 1890 ένα ισχυρό δακτύλιο Ευρασιατικών δυνάμεων στην Γερμανική σφαίρα επιρροής. Το κύριο όργανο αυτής της ισορροπίας αποτελούσε η Τριπλή Συμμαχία Γερμανίας με το σκέλος των δύο Αυτοκρατοριών (Αυστρο-Ουγγαρίας και Ρωσίας), σκέλος που ενισχύθηκε και με μια μυστική συμφωνία μεταξύ των δύο τελευταίων, κρίσιμη για την έναρξη του ρωσοτουρκικού πολέμου, όπως θα διαπιστώσουμε αμέσως παρακάτω.

Η άνοδος στο θρόνο του Κάιζερ Γουλιέλμου του II, απεδείχθη καταστροφική για το βισμαρκιανό συμμαχικό πλέγμα που με τόση προσοχή, υπομονή και στρατηγική ευφυΐα είχε υφάνει ο Καγκελάριος. Στην περίοδο 1890 – 1907 το οικοδόμημα καταρρέει σε τρεις φάσεις: 1) 1891-92 με τη Γαλλο – ρωσική στρατιωτική Συμμαχία 2) το 1902 με το μυστικό Ιταλο – Γαλλικό σύμφωνο, που εξασφάλιζε την ουδετερότητα της Ιταλίας κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και 3) με την Αγγλο – Γαλλική συμφωνία το 1904 η οποία και αποτέλεσε τη βάση της *Entente Cordiale* της ολοκληρωθείσας το 1907 με ένα Αγγλο – Γαλλο – Ρωσικό σύμφωνο, σχετικό με τα ασιατικά ζητήματα, και το οποίο δεν είχε την αναμενόμενη από τη Ρωσία αποτελεσματικότητα, καθιστώντας ουσιαστικά την *Entente Cordiale* άνευ ουσίας. Η Ρωσία, δυσαρεστημένη, χαράσσει από το 1909 και εντεύθεν τη δική της πολιτική στην Κεντρική Ευρώπη και τη Μ. Ασία.

Η κατάσταση, λοιπόν, για τη Γερμανία αντιστρέφεται και έρχεται η δική της σειρά να εγκλωβιστεί σ' ένα ισχυρό συμμαχικό δακτύλιο, για τη διάσπαση του οποίου δεν φείδεται κόπων και προσπαθειών από το 1905 μέχρι το 1918. Η αφύπνιση όμως της Αγίας Ρωσίας το 1912, μετά από την προσωρινή ύφεση που της προκάλεσε η ήττα της στον Ρωσο-Ιαπωνικό Πόλεμο του 1905, οδηγεί στην έκρηξη των Βαλκανίων, η οποία αναμιγνύει σύντομα στη δίνη της, την ενδιαφερόμενη για τα εδάφη της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης Αυτοκρατορία των Αψβούργων. Συνέβη δηλαδή αυτό ακριβώς το οποίο εφοβείτο και απεύχετο περισσότερο ο Βίσμαρκ.

Τα γεγονότα όμως που λαμβάνουν χώρα εκείνη την περίοδο στα ρωσοτουρκικά σύνορα μας πλησιάζουν περισσότερο στην καρδιά του προβλήματος: Η κήρυξη του πολέμου μεταξύ Ρωσίας και Τουρκίας την 13η/4/1877, βασισμένη από ρωσικής πλευράς στο μυστικό πρωτόκολλο μεταξύ Αυστρο-Ουγγαρίας και Ρωσίας, το οποίο και προέβλεπε παραχώρηση των εδαφών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης εις τη Διπλή Μοναρχία, ενόχλησε ιδιαίτερος τη Γηραιά Αλβυώνα, η οποία φοβούμενη την κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως και τον έλεγχο των Δαρδανελλίων από τις

προελαύνουσες ρωσικές δυνάμεις απέστειλε τον Βρετανικό Βασιλικό Στόλο στις 29 /1 /1878 στα Δαρδανέλλια.

Η Μεγάλη Βρετανία δεν παραλείπει να πιέζει την Αυστρο-Ουγγαρία για να επέμβει και αυτή κατασταλτικά εναντίον των ρωσικών βλέψεων, πράγμα, όμως, που δεν επιτυγχάνει, διότι η Διπλή Μοναρχία προσβλέπει -έστω και με κάποια ανησυχία- στα οφέλη του μυστικού της συμφώνου με τη Ρωσία, που δεν είναι άλλα από τα εδάφη της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης.

Η προοπτική όμως μιας Αγγλο-Ρωσικής συρράξεως, αλλά και η θέσις ισχύος εις την οποία ευρίσκετο εκείνη τη στιγμή η Ρωσία, οδηγούν τον Τσάρο να προσυπογράψει την ευνοϊκότετη γι' αυτόν Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου στις 3/3/1878.

Στη συνθήκη αυτή, αφ' ενός αμείβεται η υπομονή της Αυστρο-Ουγγαρίας με τα εδάφη της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, τα οποία της παραχωρούνται, αφ' ετέρου η Ρωσία δημιουργεί τη γνωστή μας Μεγάλη Βουλγαρία με τα νότια σύνορά της να βρέχονται στα νερά -επιτέλους- του Αιγαίου, κερδίζοντας τα εδάφη του Καρς στην Μ. Ασία, του Βατούμ στη Μαύρη Θάλασσα, και των Β/Α επαρχιών της Μ. Ασίας με δευτέρα έτσι ουσιαστικά δίοδο στο Αιγαίο, μέσω του λιμένος της Αλεξανδρέτας. Στο άρθρο 16 της Συνθήκης αυτής, όμως, εμφανίζονται σημαντικές προβλέψεις σε ό,τι αφορά τον αρμενικό λαό, τις ελευθερίες και τα δικαιώματά του.

Εδώ αξίζει να σημειώσουμε ότι ανεξαρτήτως των βουλήσεων του Αρμενικού λαού, η Ρωσία εκμεταλλευόμενη τα φιλορωσικά του συναισθήματα τα προερχόμενα από την αντικειμενικά καλύτερη μεταχείριση που έτυχαν οι πληθυσμοί αυτοί στις αρμενικές επαρχίες εντός των ρωσικών εδαφών και τη θρησκευτική ομοδοξία των δύο εθνών, θέλησε να χρησιμοποιήσει το αρμενικό έθνος ως προγεφύρωμα στα εδάφη της Μ. Ασίας, εφ' όσον έπρεπε

να εμφανιστεί ότι προβαίνει σε κάποιες παραχωρήσεις καλής πίστωσης που θα συμβάδιζαν με το πνεύμα της αυτοδιάθεσης των λαών, πνεύμα της γαλλικής επαναστάσεως, που χαρακτήριζε τις εξεγέρσεις των βαλκανικών εθνοτήτων.

Από την άλλη πλευρά, λόγοι αντικειμενικότητας μας επιβάλλουν να υπογραμμίσουμε ότι ήδη τα προβλεπόμενα στο άρθρο 16 υπέρ του Αρμένικου λαού ήσαν -μετριοπαθώς- τα λιγότερα δυνατά που οι προσυπογράφωντες τη Συνθήκη ηδύναντο να προσφέρουν.

Φυσικά, δεν συζητώ για τα καταστροφικά για τον Ελληνισμό αποτελέσματα της Συνθήκης αυτής.

Χάρτης 1: Τα σύνορα της Μεγάλης Βουλγαρίας, 1878

Είναι ευνόητο, όμως, ότι η Γηραιά Αλβιών, βλέποντας τα συμφέροντά της στο Σουέζ, στον Περσικό, στο δρόμο

δηλαδή προς τις Ινδίες ο οποίος διέσχισε τα Αρμενικά και Αφγανικά εδάφη, όπως και στη Ν/Α Μεσόγειο να διακυβεύονται, ενοχλείται σφόδρα και τελικώς, με το Αγγλο – Ρωσικό σύμφωνο της 1/6/1878 αποσπά από τον Τσάρο την υπόσχεση ότι θα σταματήσει την προέλαση των στρατευμάτων του στο ρωσο – τουρκικό μέτωπο και ότι δεν θα προχωρήσει περισσότερο στο εσωτερικό της Μ. Ασίας. Επίσης εκμεταλλευομένη το καλό κλίμα των σχέσεων της με το Σουλτάνο λόγω των υπηρεσιών που μέχρι τότε του είχε αδιαλείπτως προσφέρει βάσει του δόγματος Ντισραέλι, καταφέρνει να της παραχωρηθεί η Κύπρος, ώστε να δύναται να ελέγχει την έξοδο της Ρωσίας στη θερμή θάλασσα από την Αλεξανδρέτα αλλά και το Σουέζ.

Ο Βίσμαρκ, όμως, φροντίζοντας για τη διατήρηση του συμμαχικού δακτυλίου του γύρω από τη Γερμανία διέβλεπε παραλλήλως: 1) αφ' ενός ότι μια δυσαρεστημένη και ανησυχούσα Βρετανία δεν θα έμενε αμέτοχη στις βαλκανικές εξελίξεις, πράγμα που θα έπληττε προφανώς την Αυστρο-Ουγγαρία και τα εδάφη της στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, και 2) ότι η διπλή κάθοδος των Σλάβων στη Μεσόγειο και ο έλεγχος που θα ηδύνατο να ασκήσουν στον δρόμο προς τις βρετανικές κτήσεις των Ινδιών, **μέσω ενός εν δυνάμει Αρμενικού χριστιανικού κράτους, θα προκαλούσε μοιραία τη σύγκρουση μεταξύ Ρωσίας και Βρετανίας. Ο Βίσμαρκ αντελαμβάνετο ότι κάτι τέτοιο θα κατέστρεφε τις, με τόσο κόπο αποκτηθείσες, ευρωπαϊκές του ισορροπίες και συνεπώς απεφάσισε να εμφανισθεί ως μεσολαβητής μεταξύ Λονδίνου και της Πόλεως του Αγίου Πέτρου. Η μεσολάβησή του αυτή κατέληξε στο Συνέδριο του Βερολίνου, το οποίο ανέτρεψε τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, αποδίδοντας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία όλο το νότιο τμήμα της Μ. Βουλγαρίας, ώστε να ικανοποιηθεί ο βρεταννικός παράγων, και διαμορφώνοντας μια διαφορετική κατάσταση στο θέμα**

των δικαιωμάτων και ελευθεριών της Αρμενικής εθνότητας στα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Χάρτης 2: Τα αποτελέσματα του Συνεδρίου του Βερολίνου. By Robert H. Labberton, E. Elaxton and Co. – Map from «An Historical Atlas» by Robert H. Labberton, E. Elaxton and Co., 1884., Κοινό

Κτήμα, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=944831>

Το άρθρο 61 της Συνθήκης αυτής παρέχει σημαντικά μειωμένο – ποιοτικά και ποσοτικά – αριθμό δικαιωμάτων και ελευθεριών προς τους Αρμενίους, οι οποίες συνίσταντο κυρίως στην από την πλευρά της Υψηλής Πύλης παροχή εγγυήσεων ασφαλείας προς τους αρμενικούς πληθυσμούς έναντι των Κιρκασίων και των Κούρδων, όπως και στην παροχή των απαραίτητων βελτιώσεων στα θέματα των τοπικών αναγκών των επαρχιών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που εκατοικούντο από το αρμενικό

στοιχείο. Το άρθρο όμως αυτό είχε τις εξής διπλωματικές αδυναμίες¹.

α) δεν καθιστούσε την πλήρη και άμεση εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων από πλευράς της Υψηλής Πύλης, συνάρτηση της απομάκρυνσης των ρωσικών στρατευμάτων από τα, παρεχόμενα στην Τουρκία, αρμενικά εδάφη,

β) ανέθετε τον έλεγχο της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων στο σύνολο των Δυνάμεων, καθιστώντας την ισχύ του σημείου αυτού ανενεργό, λόγω των συνεχών αντιπαραθέσεων που χαρακτήριζαν τις μεταξύ των δυνάμεων σχέσεις και

γ) μη περιορίζοντας την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στις επαρχίες Μους, Βαν και Ερζερούμ, όπου κυριαρχούσε πληθυσμιακώς το αρμενικό στοιχείο, και με δεδομένη την εξάπλωση των αρμενικών πληθυσμών στο μεγαλύτερο τμήμα της Μ. Ασίας, επέτρεπε στην Πύλη να ισχυρίζεται ότι τυχόν εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων θα έτεθε σε κίνδυνο τη συνοχή της αυτοκρατορίας.

Ορθότατα, λοιπόν, ένας Γάλλος διπλωμάτης δήλωσε σχετικά ότι: *«Ποτέ άλλοτε η διπλωματία, που εξ επαγγέλματος ή εξ ανάγκης τείνει προς τα ημίμετρα, δεν κατάφερε τίποτα πιο ελλιπές και πιο ολοφάνερα προσωρινό»*².

Το σημαντικό, όμως, γεωπολιτικό στοιχείο το οποίο προέκυψε από το Συνέδριο του Βερολίνου ήταν ότι η Γερμανία καταφέρνει να αποκτήσει προεξάρχουσα θέση σε ό,τι αφορά τον οικονομικό έλεγχο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, πράγμα που κατ' ουδένα λόγο ικανοποιούσε τους Βρετανούς και τους Γάλλους. Η Ρωσία πάλι, κατάφερε απλώς να επιτύχει την αναγνώριση της αυτονομίας ενός σλαβικού έθνους – του Βουλγαρικού – το οποίο θα μπορούσε να εξελιχθεί σε γέφυρα των σλαβικών συμφερόντων προς τη θερμή θάλασσα, εν τούτοις δυσανεκτήθηκε από την τελική έκβαση του Συνεδρίου και πικράθηκε από τον Βίσμαρκ, τον οποίο θεώρησε

υπαίτιο γι' αυτήν. Το γεγονός αυτό άρχισε να δημιουργεί τις πρώτες σκέψεις των ιθυνόντων της Ρωσίας για τη σύναψη της Γαλλο-Ρωσικής συμμαχίας.

Με την παραίτηση του Βίσμαρκ τον Μάρτιο του 1890 αρχίζει και η αντίστροφη μέτρηση για το βισμαρκιανό σύστημα ευρωπαϊκής ισορροπίας το οποίο έδινε μεγάλη σημασία στη Γερμανο-Ρωσική συμμαχία. Το 1893 η κατάρρευση αυτή ολοκληρώνεται με την υπογραφή του Γαλλο-Ρωσικού συμφώνου και με τη συνειδητοποίηση από πλευράς του Τσάρου Αλεξάνδρου του Γ' ότι η Ρωσία δεν έχει πλέον την υποστήριξη της Γερμανίας.

Ο ανταγωνισμός των Δυτικών Δυνάμεων άρχισε πάλι, με όλα τα καταστροφικά του αποτελέσματα για τον ελληνισμό και τον αρμενισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο Αβδούλ Χαμίτ ο ΙΙ, «ο Τρελλός Τύραννος του Τρόμου», όπως τον ονόμασε ο Ανατόλ Φρανς, ή «ο Μέγας Δολοφόνος», όπως τον σπιγματίσε ο Γλάδστον, ταπεινωμένος από το Συνέδριο του Βερολίνου του 1878 οξύνει τα θρησκευτικά μίσση για να σταθεροποιήσει την δική του εξουσία.. *Μεταξύ 1894 και 1896 και ενώ οι Αρμένιοι διεκδικούν μεταρρυθμίσεις και εκσυγχρονισμό των θεσμών, ο Σουλτάνος κατασφάζει 200 000 έως 250 000 αρμενίους χρησιμοποιώντας ορειβίους Κούρδους. Στην ίδια την Κωνσταντινούπολη δολοφονούνται Αρμένιοι στην Μεγάλη Αγορά με πλήγματα ροπάλων, κτηνωδέστατα. Τα αγαθά ενός εκατομμυρίου Αρμενίων καταληστεύονται, ενώ αρκετές χιλιάδες εξισλαμίζονται βιαίως. Εκατοντάδες εκκλησίες πυρπολούνται ή μετατρέπονται σε τεμένη. Μόνο το έτος 1896, στην περιοχή του Βαν, στην καρδιά της ιστορικής Αρμενίας, περίπου 350 χωριά διεγράφησαν ολοσχερώς από τον χάρτη. Ήδη αυτές οι οργανωμένες σφαγές ανέδιδαν την οσμή της γενοκτονίας, αλλά ο «Ερυθρός Σουλτάνος» καταφέρνει να τις αποκρύψει από την διεθνή κοινή γνώμη. Εξ άλλου, ο Abdul-Hamid II αξιοποιεί το προνόμιο του Πνευματικού Ηγέτη όλων των Μουσουλμάνων και την ιδιότητα του Χαλίφου των Πιστών και μλεσω αυτού προσεγγίζει την Γερμανία του Γουλιέλμου του ΙΙ[1].*

Εν τω μεταξύ, το 1895, μεσούντος του λουτρού αίματος, ο Κάιζερ Γουλιέλμος ο ΙΙ συμβάλλει με όλες του τις δυνάμεις ώστε να αποτύχει η προσπάθεια του Λόρδου Σώλσμπερυ, υποβολής ενός σχεδίου διαμερισμού της, βαρέως νοσούσης πλέον, Οθωμανικής Αυτοκρατορίας επιτρέποντας έτσι στον «Κόκκινο Σουλτάνο» να συνεχίσει το φρικτό έργο του. Ο Σώλσμπερυ αντιλαμβανόμενος την ανάμιξη της Γερμανίας και φοβούμενος μελλοντικές βλέψεις του Ράιχ προς τον ζωτικό χώρο της Μικράς Ασίας, δηλώνει τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους ότι ο στόλος της Α. Μ. θα επέμβει στον Βόσπορο και στα Δαρδανέλια. Η απάντηση έρχεται αμέσως από πλευράς του Τσάρου ο οποίος δηλώνει στον Σουλτάνο ότι σε περίπτωση επεμβάσεως των Βρετανών θα υποστηρίξει ο ίδιος τα Στενά. Ένα ακόμη ανάλογο επεισόδιο σημειώθηκε έναν χρόνο μετά (1896).

Η ρήξη που αναπτύσσεται μεταξύ των Άγγλων και των Ρώσων κάνει το Αρμενικό ζήτημα να περάσει σε δεύτερη μοίρα και η στάση της Γαλλίας που διαμηνύει στον Σώλσμπερυ ότι επιθυμεί κι εκείνη την ακεραιότητα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, συμπλέοντας με τη ρωσογερμανική θέση, δυσκολεύει έτι περισσότερο τα πράγματα για τη Βρετανία και κατ' επέκταση για τον αρμενικό λαό.

Φαίνεται πλέον καθαρά ότι η Γερμανία έχει αναγορευθεί προστάτης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, γεγονός που απέδειξε περιτράνω το ταξίδι του Γουλιέλμου του ΙΙ στην Κωνσταντινούπολη και την Ιερουσαλήμ και η ανακήρυξή του σε «Ήρωα του... Ισλάμ»! (Οκτώβριος του 1889). Προφανώς δεν πρόκειται για... αλλαγή θρησκευματος του Γερμανού εστεμμένου, απλώς εμφανίζει την επίσημη έναρξη της γερμανικής επεμβάσεως στον οικονομικό πυλώνα ισχύος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και στον «δευτερογενή-αιτιατικό» οικονομικό της Χώρο. Η κατάσταση σε ό,τι αφορά τις βλέψεις της Γερμανίας στη Μ. Ασία διευκρινίζεται απολύτως όταν ανακοινώνεται το σύμφωνο του σιδηροδρόμου Βοσπόρου-Βαγδάτης με κεφάλαια ισχυρών

οικονομικών ομίλων που υποστηρίζοντο από τη Deutsche Bank, και του οποίου το άνω άκρον θα κατέληγε στο Βερολίνο.

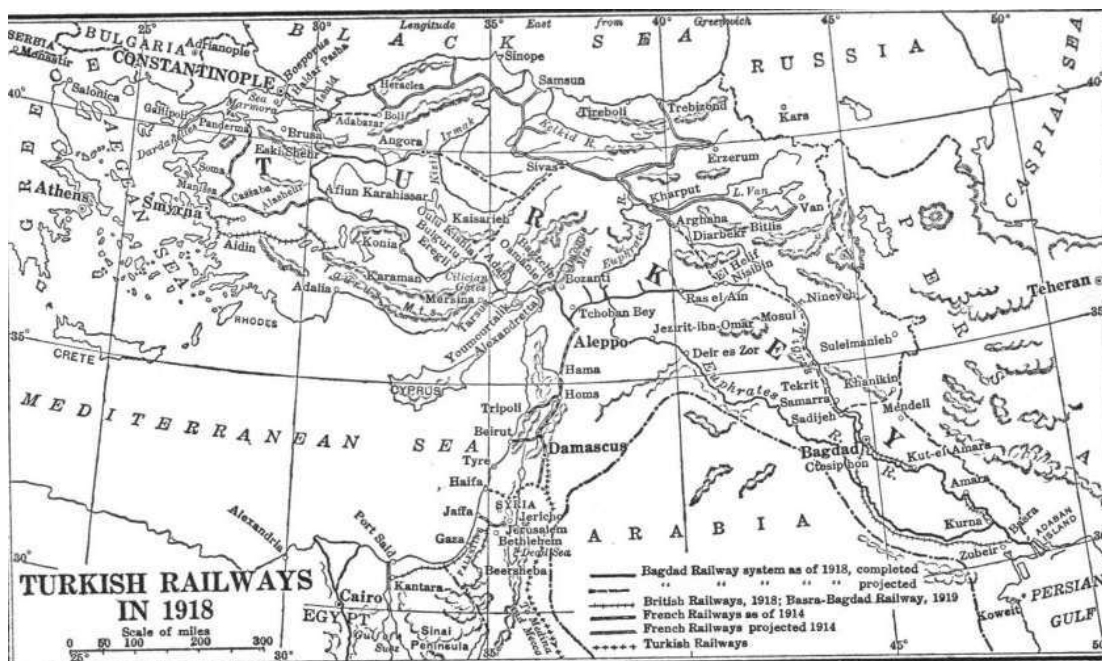
Χάρτης 3: Ο Σιδηρόδρομος Bagdadbahn.

Στις 5 Μαρτίου 1903, υπεγράφη η συμφωνία που προέβλεπε την τελική εκχώρηση του έργου στη γερμανική εταιρία για 99 χρόνια, αφού προηγουμένως απεκλείσθησαν οι ανταγωνίστριες γαλλικές εταιρίες. **Εκτός βέβαια από την εκμετάλλευση του κυρίου σιδηροδρομικού άξονος, η γερμανική ανάδοχος εταιρία διαθέτει και τις δυνατότητες για προέκταση του δικτύου προς τη Β. Συρία, τον Περσικό Κόλπο, την Αρμενία, όπως και για την εκμετάλλευση των γειτονικών υπογείων κοιτασμάτων.**

Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη ότι εκτός από το γεγονός της προβλέψεως της διόδου της σιδηροδρομικής γραμμής από τα εδάφη της Αρμενίας, υπήρχαν στα ίδια αυτά εδάφη σημαντικά κοιτάσματα πετρελαίου, γνωστά στους Γερμανούς, τότε γιατί άραγε να αναρωτιέται κανείς για την κακή μοίρα του αρμενικού λαού;

Κι ας γίνουμε περισσότερο συγκεκριμένοι: Κοιτάσματα που λειτουργούν μέχρι σήμερα στα αρμενικά εδάφη της Μ. Ασίας υπάρχουν στην περιοχή προς δυσμάς του Ντιγιαρμπεκίρ και ανατολικά του Ευφράτη, στην περιοχή πλησίον των πηγών του Τίγρη και βορείως του Ντιγιαρμπεκίρ[2], ακόμη στην περιοχή Β/Α του Μπατμάν[3] και Νότια του Μπιτλίς. Και κάτι ακόμα που καθιστά ακόμη πιο δύσκολο τον σημερινό αγώνα των Αρμενίων για τη διεκδίκηση των εδαφών τους: πρόκειται για τον πετρελαιοαγωγό που εξυπηρετεί όλα τα ανωτέρω κοιτάσματα μεταξύ Κουρταλάν (Ν/Δ του Μπιτλίς) και Αλεξανδρέτας, φυσικά μεταγενέστερης κατασκευής.

Παράλληλα, η εμφάνιση του Μιντχάντ Πασά, αρχηγού του κόμματος των Νεοτούρκων, στον θώκο του Μεγάλου Βεζύρη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας Αβδούλ Χαμίτ του Β' στις 22/5/1876 συνδυάζεται με την αναγκαστική αποδοχή από μέρους του τελευταίου ενός συνταγματικού χάρτη εμπνεύσεως του Μιντχάντ, σύμφωνα με τον οποίο όλοι οι κάτοικοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αναγνωρίζονται ως Οθωμανοί και ως επίσημη θρησκεία τους το Ισλάμ.

Χάρτης 4: Το Τουρκικό σιδηροδρομικό δίκτυο (1918)

Η κατάσταση, όμως, όπως θα μπορούσε να διαμορφωθεί από την εφαρμογή των ιδεών του Μιντχάντ, δεν ήταν απλή και θετική όσο φαινόταν εκ πρώτης όψεως: **ο Μιντχάντ αναγνωρίζοντας τους Έλληνες και τους Αρμένιους ως ισότιμους οθωμανούς πολίτες, έδινε μεν σε όλους ίσα πολιτικά δικαιώματα αλλά ταυτόχρονα τους συγχώνευε στο Οθωμανικό πολιτειακό σύστημα.**

Μετά την πτώση και τη δολοφονία του Μιντχάντ Πασά από τον Αβδούλ Χαμίτ το 1833, το Κόμμα των Νεοτούρκων (*Jön Türkler* και *Genç Türkler*) δέχεται ένα ισχυρό πλήγμα, ανασυγκροτείται όμως ως κόμμα «Ένωση και Πρόοδος» (Ittihad ve Terraki), το 1897 στο Παρίσι και μεταφέρει την έδρα του στη Θεσσαλονίκη. Ακολουθεί το συνέδριο του κόμματος το 1907, και πάλι στο Παρίσι, στο οποίο και λαμβάνουν μέρος και οργανώσεις από διάφορες εθνότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, **μεταξύ των οποίων και το αρμενικό κόμμα Τασνακτσουπιούν.** Στα πλαίσια αυτού του συνεδρίου ετέθη για πρώτη φορά το θέμα της ένοπλης επανάστασης που στόχο θα είχε την εγκατάσταση ενός καθεστώτος κατά τα συνταγματικά πρότυπα του Μιντχάντ Πασά. Ο χώρος όπου έλαβε χώρα το συνέδριο αυτό του κόμματος των νεοτούρκων «Ένωση και Πρόοδος», όπως και άλλα στοιχεία τα οποία δεν είναι του παρόντος να αναφερθούν, φανερώνουν ακόμη μια φορά και το ενδιαφέρον της Γαλλίας για τις εξελίξεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μην λησμονούμε ότι ευρίσκετο εν εξελίξει για τη Γαλλία η Μαροκινή κρίση του 1905 η οποία διήρκεσε μέχρι το 1911, παραμονή των Βαλκανικών Πολέμων, δημιουργώντας σοβαρότατες τριβές μεταξύ της Γαλλίας και της Γερμανίας. Ήταν φυσικό ότι η Γαλλία δεν αντιμετώπιζε καθόλου ευνοϊκά τις Γερμανικές επεμβάσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και προσπαθούσε, αν όχι να δημιουργήσει φίλα προσκείμενη προς αυτήν κυβέρνηση στην Υψηλή Πύλη, τουλάχιστον να δημιουργήσει αντιπερισπασμό στη Γερμανία που προήλανε οικονομικώς στη Μ. Ασία. Οι Νεότουρκοι της προσέφεραν κατά την εκτίμηση του Quai d' Orsay αυτήν την

ευκαιρία. Από την άλλη πλευρά, ήδη προσέξαμε, πως δεν ήταν δυνατόν να στέρξει υπέρ ενός διαμελισμού της Αυτοκρατορίας που θα ευνοούσε αποκλειστικά τη Βρετανία, τη Ρωσία και πιθανώς τη Γερμανία, διότι η Γαλλία δεν διέθετε ακόμη ούτε τα διπλωματικά ούτε τα στρατιωτικά ερείσματα, ώστε να επωφεληθεί ουσιαστικά από τον πρόωρο αυτό διαμερισμό των ιματίων του Μ.

Ασθενούς. Για το Quai d' Orsay κάτι τέτοιο θα ήταν ακόμη άκαιρο, γνώμη που φυσικά το αρμενικό έθνος δεν είχε κανέναν λόγο να συμεριζεται. Δυστυχώς γι' αυτό, όμως, δεν ηρωτήθη.

Οι Νεότουρκοι και η Αρμενική Γενοκτονία.

Οι Νεότουρκοι από την πλευρά τους συλλαμβάνουν τη σημασία του μηνύματος της αφυπνίσεως του συναισθήματος των εθνικών συνειδήσεων των βαλκανικών λαών από το 1903 και εντεύθεν, ευρισκόμενοι στην καρδιά των εθνικών εξεγέρσεων, την Μακεδονία. Ήταν σαφές ότι, εάν ένα τέτοιο κύμα εθνικιστικών εξεγέρσεων μετεφέρετο στη Μικρά Ασία, δεν θα υπήρχε πλέον εθνικός χώρος για τους ίδιους, με δεδομένο το γεγονός ότι είχαν πλήρη συνείδηση πως αποτελούσαν μειοψηφία στα μικρασιατικά εδάφη. Το πρόβλημα λοιπόν ετίθετο φλέγον γι' αυτούς: «ή η πατρίδα των άλλων θα γίνει δική μας πατρίδα, και μάλιστα σύντομα, ή δεν θα υπάρχει πλέον πατρίδα για εμάς». **Η αντίληψη αυτή των Νεοτούρκων είναι η μήτρα προσχεδιασμένων γενοκτονιών -πρότυπο για τον 20ό αι.- όπως αυτές των Εβραίων και των Αθιγγάνων, οι οποίες αποτελούσαν τον ακρογωνιαίο λίθο των εθνικιστικών μεγαλοϊδεατισμών για την επίτευξη μιας νέας τάξεως πραγμάτων, πέρα από τα κελεύσματα των λαών και της ιστορίας. Ο εθνικιστικός πόλεμος αποτέλεσε τον μοχλό αυτών των μεγαλοϊδεατικών κέντρων σχεδιασμού, τα οποία επιτυγχάνοντας μέσω αυτού την επιθυμητή «εθνική κάθαρση», μπορούσαν να ελπίζουν στον μετασχηματισμό του εθνικού σώματος στα πρότυπα που τα κέντρα αυτά θεωρούσαν «ορθά». Η πολιτική αυτή προκάλεσε ισχυρές εξεγέρσεις των**

εθνοτήτων σε όλο το μήκος και το πλάτος της Αυτοκρατορίας: οι εξεγέρσεις των Δρούζων της Συρίας, των Αράβων της Παλαιστίνης και του Ιράκ το 1910, των Αράβων της Υεμένης το 1911, και των βαλκανικών λαών το 1912.

Από τότε λοιπόν αρχίζει και θεωρητικά η ποσοτομοασία της γενοκτονίας του μικρασιατικού ελληνισμού, ο οποίος όμως μπορούσε να απωθηθεί στην μητροπολιτική του βάση, και η γενοκτονία του μικρασιατικού αρμενισμού, ο οποίος δεν είχε την ανάλογη διέξοδο εφόσον η φυσική, γεωγραφική και ιστορική του βάση ήταν στη νοτιοανατολική και νοτιοδυτική σημερινή Τουρκία. Έτσι, στο Συνέδριο των Νεοτούρκων που έγινε το 1911 στη Θεσσαλονίκη ελήφθησαν οι αποφάσεις της οργανωμένης εξόντωσης εκτός των άλλων εθνοτήτων και του αρμενικού λαού. Και μόνον η ανάγνωση των αποφάσεων του νεοτουρκικού αυτού συνεδρίου πείθει τον καλόπιστο αναγνώστη ότι δεν ανταποκρίνονται σε καμία ηθική τάξη ή λογική διεθνούς δικαίου. Το κείμενο προαναγγέλλει σαφέστατα γενοκτονικές μεθόδους με σαφή αναφορά στην ένοπλη βία. Αναφέρεται χαρακτηριστικά στο κείμενο: *«Οι εθνοότητες είναι στοιχεία χωρίς αξία... πρέπει να ολοκληρωθεί ο εξοθω-μανισμός όλων των Τούρκων υπηκόων... και ότι γι' αυτό πρέπει να προσφύγωμε ακόμη και εις την ένοπλη βία»*. Πρόκειται εν ολίγοις για μεθόδους τις οποίες η διεθνής κοινωνία καταδικάζει απεριφράστως.

Όπως ήδη αναφέραμε, την εποχή εκείνη ο λέβητας των βαλκανικών εθνοτήτων ανάβραζε και η προετοιμασία των λαών των Βαλκανίων για τους Βαλκανικούς πολέμους πανικοβάλλουν τους Νεοτούρκους που συνάπτουν ισχυρή συμμαχία με τους Γερμανούς, οι οποίοι με τη σειρά τους έβλεπαν τα σχέδιά τους για μια κάθοδο του Γερμανικού Ράιχ στη θερμή θάλασσα να ναυαγούν εάν η Ρωσία κατίσχυε της Αυστρο-Ουγγαρίας στα Βαλκάνια και δημιουργούσε εκεί μια αρνητική για τα γερμανικά συμφέροντα

«ζώνη ασφαλείας» εις βάρος του ελεγχόμενου από το Ράιχ «Μεγάλου Ασθενούς».

Συμπληρωματικά πρέπει να αναφερθεί ακόμη ότι η εξέλιξη αυτού του γεωπολιτικού σχεδιασμού προέβλεπε την ανάληψη του εμπορίου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τη Γερμανία. **Κάτι τέτοιο όμως προϋπέθετε την υφαρπαγή όλων των εμπορικών δραστηριοτήτων από τους Έλληνες και τους Αρμένιους που εθεωρούντο άλλωστε από τους Γερμανούς «γεωστρατηγικά εργαλεία» των Αγγλο-Γάλλων.**

Η γερμανική εξωτερική πολιτική είχε καταφέρει να απωθήσει την Αγία Ρωσία προς Βορρά και τους Αγγλο-Γάλλους προς Νότον. **Εκείνο που απέμενε ήταν η απαλοιφή του ελληνο-αρμενικού στοιχείου ώστε το Ράιχ να καταστεί ο μέγας εμπορικός πάτρωνας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, να εξασφαλίσει τα πλούσια πετρελαιοφόρα κοιτάσματα του Μπακού και της Μοσούλης τα οποία διεκδικούσε από τους Αγγλο-Γάλλους και να ελέγξει επιτέλους τις εμπορικές διόδους της Βρετανίας προς τις Ινδίες, αποκλείοντας τη Γηραιά Αλβυώνα από τον «ιδικό της» ζωτικό χώρο.**

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι του 1912-13 καταλήγουν, μετά τη συντριπτική ήττα της Τουρκίας, στην υποβολή σχεδίου προς την Υψηλή Πύλη στις 3/7/1913 με πρωτοβουλία της Ρωσίας και με τη σύμφωνη γνώμη των Συμμάχων. Το σχέδιο, το οποίο συνεζητήθη στην θερινή κατοικία του Αυστρο-ούγγρου πρέσβευς εις την Κωνσταντινούπολη, στα πλαίσια πρεσβευτικής συναντήσεως, περιέχει και σειρά μεταρρυθμίσεων αφορουσών την Αρμενία και εστηρίζετο σε παλαιότερες Οθωμανικές υποσχέσεις οι οποίες εδόθησαν στο πλαίσιο διεθνών συνδιασκέψεων και επισήμων διπλωματικών πράξεων. Το αποτέλεσμα αυτής της πρεσβευτικής συναντήσεως, ένα κείμενο έξι σημείων αφορώντων στα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τη διοικητική διαίρεση των αρμενικών εδαφών της Τουρκίας, κατατίθεται στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων του Συνεδρίου του Λονδίνου το Σεπτέμβριο

του ιδίου έτους. Στις 8/2/1914 η Τουρκία και η Ρωσία υπέγραψαν βάσει του ανωτέρω κειμένου ένα κοινώς αποδεκτό σχέδιο μεταρρυθμίσεων, το **οποίο προέβλεπε τη διαίρεση της τουρκικής Αρμενίας σε δύο περιφέρειες: α) του Βορρά:** επαρχίες Ερζερούμ, Τραπεζούντας και Σεβάστειας και **β) του Νότου:** επαρχίες Βαν, Μπιτλίσ, Χαρπούτ και Ντιγιαμπεκίρ.

Οι περιφέρειες αυτές θα διατελούσαν υπό την γενική εποπτεία δύο Ευρωπαίων Γενικών Επιθεωρητών, από χώρες που διετήρησαν ουδέτερη στάση στους Βαλκανικούς Πολέμους.

Δυστυχώς η έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου επέτρεψε στην Τουρκία, η οποία εισήλθε στον πόλεμο εναντίον των Συμμάχων στις 31/10/1914, να μην τηρήσει την υπογραφείσα συμφωνία και να απελάσει τους δύο Γενικούς Επιθεωρητές: τον Ολλανδό Westenerk και τον Νορβηγό Hoff.

Αυτή ήταν η προσδοκώμενη ευκαιρία για το μονοκομματικό νεο-τουρκικό κράτος του Κόμματος «Ένωση και Πρόοδος» να εφαρμόσει τις αποφάσεις του νεοτουρκικού **Συνεδρίου της Θεσσαλονίκης του 1911, κοντολογίς να προχωρήσει στη γενοκτονία του Αρμενικού λαού, που ευρίσκετο εντός των Οθωμανικών συνόρων.** Άλλωστε η κυβέρνηση των Νεοτούρκων ωθουμένη από τις κυριαρχούσες στους κύκλους της ιδέες του Παντουρανισμού **στόχευσε στην κατάληψη των εδαφών ανατολικά του Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας, χώρων που απετέλεσαν την κοιτίδα των Τούρκων.** Επίσης, οι δεσμοί των Οθωμανών με τους τουρανικούς πληθυσμούς των Τατάρων του Αζερμπαϊτζάν, των Τουρκομάνων του Τουρκμενιστάν και των πληθυσμών του Ουζμπεκιστάν οι οποίοι ευρίσκοντο υπό τον έλεγχο του Τσάρου, θα επέτρεπαν τη ελπίδα για δημιουργία της «Αυτοκρατορίας των Στεπών», θεμελιώδους οράματος του Παντουρανισμού.

Στον Καύκασο όμως, η παρουσία ενός λαού όπως ο Αρμενικός, λαού αλλόφυλου, αλλόγλωσσου, αλλόθρησκου με έντονη αντίληψη

της εθνικής του ταυτότητας, ο οποίος, έχοντας ήδη υποστεί την άγρια και αιμοσταγή καταστολή της Πύλης, θα μπορούσε να στραφεί πολιτικά προς τη Ρωσία, ανησυχούσε σοβαρά το κόμμα της «Ενώσεως και της Προόδου». Η λύση που έπρεπε να δοθεί ήταν ριζική, η γενοκτονία. Και δόθηκε.

Κατά την πρώτη φάση, ο Υπουργός των Εσωτερικών Ταλαάτ Πασά διέταξε κατ' αρχήν την εξόντωση των αρμενικών ελίτ στην Κων/πολη. Μετά ακολούθησαν οι εκκαθαρίσεις των αρμενικών πληθυσμών στις επτά ανατολικές επαρχίες, με εξαίρεση τις αραβόφωνες επαρχίες του Λιβάνου και της Ιερουσαλήμ. Η μέθοδος ήτο η συγκέντρωση και ο εκπατρισμός των αρρένων των ανδρών κάτω των 20 ετών και άνω των 45 και η καταναγκαστική εργασία μέχρι τελικής πτώσεως σε στρατόπεδα εργασίας κατασκευασθέντα στις συριακές ερήμους.

Πολλοί εξ αυτών όμως εδολοφονήθηκαν και επι τόπου. Ο «προσωρινός Νόμος εκπατρισμού» της 27^{ης} Μαΐου 1915 απετέλεσε το νομοθετικό πλαίσιο για την εκτεταμένη αυτή γενοκτονική επιχείρηση των Νεοτούρκων. Κατά την διάρκεια του θέρους του 1915 εξοντώθηκαν τα δύο τρίτα των αρμενικών πληθυσμών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Σε αυτούς πρέπει να προστεθούν οι εξοντωθέντες Ασσυρο-Χαλδαίοι των ανατολικών επαρχιών του Ντιγιάμπεκιρ, του Ερζουρούμ και του Μπιτλίσ.

Κατά την δεύτερη φάση, το έτος 1916 η Νεοτουρκική κυβέρνηση απεφάσισε να εξοντώσει τους 700.000 οι οποίοι είχαν επιβιώσει από τις πορείες του θανάτου στις συριακές ερήμους και είχαν στοιβαχθεί στα συριακά στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Παραθέτω ένα τηλεγράφημα της κυβερνήσεως των Νεο-Τούρκων προς την Νομαρχία Χαλεπίου: « Η Κυβέρνηση απεφάσισε την καταστροφή όλων των Αρμενίων κατοίκων της Τουρκίας. Πρέπει να δώσουμε τέλος στην ύπαρξή τους, ανεξαρτήτως

του πόσο δολοφονικά θα είναι τα ληφθησόμενα μέτρα. Δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη ούτε η ηλικία, ούτε το φύλο τους.

Οι τύφεις συνειδήσεως δεν έχουν θέση εδώ». Επεβίωσαν μόνο κάποιες κοινότητες Αρμενίων της Σμύρνης, της Κων/πολης και της Εγγύς Ανατολής οι οποίοι ήσαν ορατές από τους Δυτικούς διπλωμάτες-κι αυτές όμως όχι για πολύ-όπως και κάποιες κοινότητες ασσυρο-χαλδαίων της Μεσοποταμίας οι οποίες ήσαν πολύ απομεμακρυσμένες[4].

Από τα 2.026.000 Αρμενίους που ζούσαν πριν το 1914 στην Τουρκική Αρμενία, το τέλος του Α' Παγκ. Πολέμου βρήκε ζωντανούς μόνο 100.000 στην έκταση που σήμερα ονομάζουμε Τουρκία. Περίπου μισό εκατομμύριο άστεγοι και διωκόμενοι βρήκαν καταφύγιο στα εδάφη της σημερινής Σοβιετικής Αρμενίας και σε άλλες περιοχές της Μ. Ανατολής, της Ευρώπης και της Αμερικής. Τουλάχιστον 1,5 εκατ. Αρμένιοι βρήκαν το θάνατο από τα οργανωμένα πογκρόμ των Ιττιχαντιστών της Τουρκικής κυβερνήσεως και του μεθοδικότατου στις «εθνοκαθαρτήριες» σφαγές, του Τούρκου, τότε υπουργού των Εσωτερικών, Ταλαάτ Πασά.

Το διπλωματικό πλαίσιο μετά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο

Η γνωστή συστράτευση του Αρμενικού λαού στο πλευρό των Συμμάχων κατά τον Α' Παγκ. Πόλεμο επέτρεπε στους Αρμενίους να ελπίζουν στην εφαρμογή των υποσχέσεων που τους δόθηκαν στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου της 3/9/1913. Με 200.000 τακτικούς στο Ρωσικό στρατό και 20.000 εθελοντές Αρμενίους στο Μέτωπο του Καυκάσου και την Αρμενική Λεγεώνα αποτελούμενη από 5.000 άνδρες στο πλευρό των Αγγλο-Γάλλων στο Παλαιστινιακό Μέτωπο, όπως και με τους επαίνους του Στρατηγού Allemby και των Ρώσων ιθυνόντων για την ανδρεία και την αυτοθυσία την οποία επέδειξαν κατά τη διάρκεια των μαχών, είχαν κάθε

δικαίωμα να ελπίζουν στην υποστήριξη των Συμμάχων για τη δίκαια επίλυση του εθνικού τους προβλήματος. Τα γεγονότα όμως εξελίχθησαν ραγδαία μετά τη Ρωσική Επανάσταση της οποίας η Προσωρινή Κυβέρνηση, προς αποκατάσταση των εκκρεμοτήτων της Τσαρικής πολιτικής έναντι του αρμενικού στοιχείου, αποσπά τις κατεχόμενες από ρωσικά στρατεύματα αρμενικές περιοχές από τη ρωσική επικράτεια και τις ανακηρύσσει Αρμενικές περιοχές υπό αρμενική διοίκηση. **Στις 25 Σεπτεμβρίου 1917 η Προσωρινή Κυβέρνηση αποδέχεται το Δικαίωμα της Αυτοδιαθέσεως των Λαών.**

Το παράδειγμα της Προσωρινής Κυβερνήσεως ακολουθεί αργότερα και η Σοβιετική Κυβέρνηση η οποία το Δεκέμβριο του 1917 κηρύσσει το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως της Τουρκικής Αρμενίας με διάταγμα στα πλαίσια της Ομοσπονδίας της Υπερκαυκασίας. Μετά τη λήξη του πολέμου και την υπογραφή από μέρους της Τουρκίας της Ανακωχής του Μούδρου στις 30 Ιανουαρίου 1918, οι Αρμενικές δυνάμεις ανακαταλαμβάνουν τις περιοχές του Καρς, του Αρνταχάν και του Ογλί γενόμενοι κύριοι μιας συνολικής εδαφικής εκτάσεως 54.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Το πολυεθνικό όμως μόρφωμα της Υπερκαυκασίας που απετελείτο από τη Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν και την Αρμενία δεν έμελλε να έχει μακρόν τον βίον αφ' ενός μεν διότι αμέσως μετά την αναχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων, λόγω της εν τω μεταξύ υπογραφείσης συνθήκης του Μπρεστ-Λιτόφσκ (3 Μαρτίου 1918), οι κατά πολύ υπέρτερες Οθωμανικές Δυνάμεις του επετέθησαν, αφ' ετέρου δε διότι η στάση των Αζέρων χαρακτηρίζετο από αλυτρωτικές αντιλήψεις και παντουρκιστικές τάσεις, γεγονός που διασπούσε την ενότητα της Ομοσπονδίας προς όφελος της Τουρκίας. Με τη Συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ στις 3/3 /1918 η Ρωσία παρεχώρησε στην Τουρκία, μεταξύ άλλων και, τις περιοχές του Μπατούμ, του Ολπ, του Αρνταχάν και του Καρς τις οποίες είχε κερδίσει με τη Συνθήκη του Αγ. Στεφάνου του Μαρτίου του 1878. Βέβαια η Σοβιετική Ρωσία προέβη σε αυτές τις παραχωρήσεις διότι δεν μπορούσε πλέον να διατηρήσει τον έλεγχο

αυτών των περιοχών και η παραχώρησή τους ήταν σχεδόν αναγκαστική.

Οι Οθωμανοί έχοντας ως δεδομένο τη Συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ απαίτησαν από τους Γεωργιανούς και τους Αρμένιους να αποδεχθούν την εκχώρηση των ανωτέρω εδαφών. Επιπλέον η Πύλη αξίωσε να έχει τον πολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό έλεγχο της Ομοσπονδίας. Αρχικά και οι δύο εθνότητες αρνήθηκαν. Η στάση των Αζέρων όμως ήταν κάθε άλλο παρά αρνητική σ' αυτό το ενδεχόμενο. Μέσα σ' αυτό το κομφούζιο η Ομοσπονδία διαλύεται και οι Γεωργιανοί καταφεύγουν στην προστασία της Γερμανίας πράγμα που το Βερολίνο αποδέχεται, **ενώ οι Αρμένιοι και οι Αζέροι ανακηρύσσουν αμέσως την ανεξαρτησία τους το Μάιο του 1918.** Όπως ήταν φυσικό, η διαμορφωθείσα κατάσταση επέτρεψε στην Τουρκία να επιβάλει στα νεοσύστατα αυτά κράτη τη σύναψη της Συνθήκης του Μπατούμ στις 4 Ιουνίου 1918. **Με τη Συνθήκη αυτή αναγνωρίζεται έμμεσα η Ανεξάρτητη Δημοκρατία της Αρμενίας από την Τουρκία αλλά,** κατ' αντίθεσιν προς τη Γεωργία που προστατεύεται από τη Γερμανία, **η Αρμενία αναγκάζεται να χάσει αρκετά από τα εδάφη της και να αποσύρει τα στρατεύματά της από τα πετρελαϊκά κοιτάσματα του Μπακού.** Βέβαια μετά από το πραξικόπημα μιας τοπικής φιλοσοβιετικής οργανώσεως που έθεσε το Μπακού υπό τον έλεγχο της Σοβιετικής Ενώσεως, οι Τούρκοι δεν έχασαν την ευκαιρία να το καταλάβουν το Σεπτέμβριο του 1918.

Οι Βρετανοί δεν ήσαν καθόλου ικανοποιημένοι από την τροπή που έπαιρναν τα γεγονότα, διότι το Μπακού ήταν το ιδανικότερο ορμητήριο για τον τουρκικό στόλο προς τις στέπες του Τουρκμενιστάν και τα εδάφη του Τουρκεστάν, όπως άλλωστε προέβλεπε και το παντουρανικό σχέδιο. Ως εκ τούτου, κινδύνευε άμεσα το Αφγανιστάν και ο δρόμος προς τις Ινδίες από τις κεντρικές αυτοκρατορίες, συνεπώς κινδύνευαν τα σημαντικότερα βρετανικά συμφέροντα. Δεν συνέβη όμως κάτι τέτοιο. Η Τουρκία συνθηκολογεί λίγες εβδομάδες αργότερα, η κυβέρνηση των

Νεοτούρκων καταρρέει τον Οκτώβριο του 1918 και το κόμμα της «Ένωσης και της Προόδου» διαλύεται.

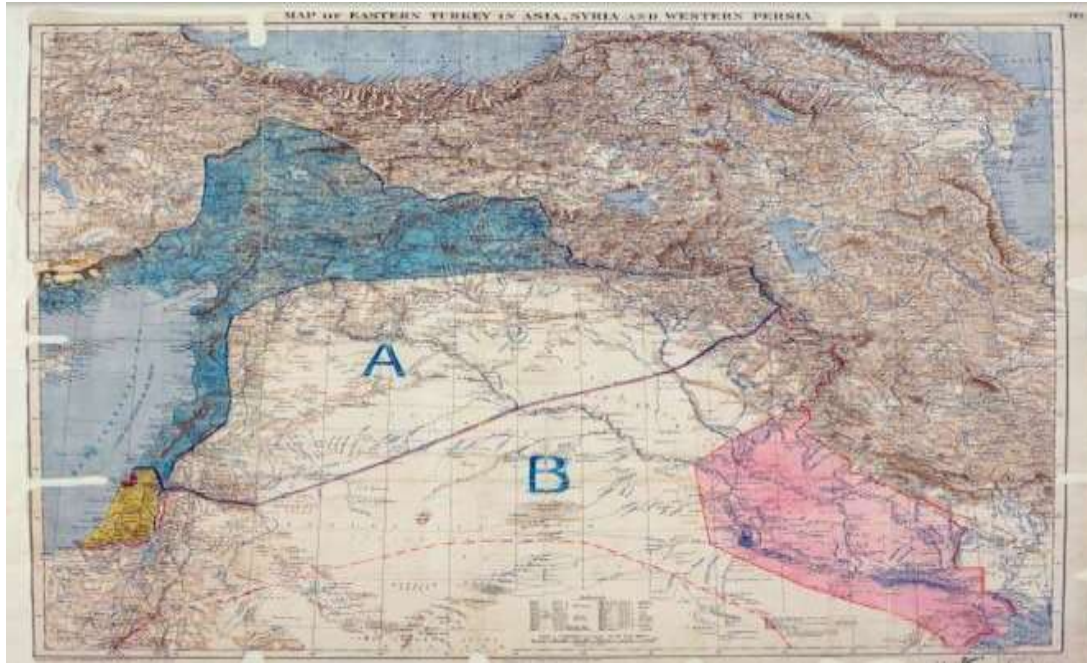
Το Μεσανατολικό παρασκήνιο

Ο διπλωματικό παρασκήνιο που οδήγησε στην ανατροπή της Συνθήκης των Σεβρών ήταν έντονο και χαρακτηριστικό για τις ανορθόδοξες μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν και για τις υποσχέσεις που δεν τηρήθηκαν. Σημασία όμως έχει να εντοπίσουμε τα γεωπολιτικά κίνητρα και ενδιαφέροντα που υπαγόρευσαν αυτήν τη συμπεριφορά, κυρίως από πλευράς Βρετανίας, διότι η διπλωματική ιστορία της περιόδου 1915-1920 είναι ούτως ή άλλως γνωστή. Οι δρώντες την περίοδο αυτή στο νότιο τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είναι η Βρετανία, η Γαλλία, η Ιταλία και ο Χουσεΐν σερίφ της Μέκκας μαζί με τους Άραβες εθνικιστές της Συρίας. Ο κύριος διπλωματικός άξων, γύρω από τον οποίο περιστράφη η τελική διαπραγμάτευση που σήμαινε αφ' ενός μεν την επικύρωση της Βρετανικής επιβολής στη Μ. Ανατολή, αφ' ετέρου δε την εξουδετέρωση της Συνθήκης των Σεβρών, τη διαιώνιση της Αρμενικής Τραγωδίας και την ενίσχυση των παντουρκιστικών βλέψεων των κεμαλιστών της Άγκυρας, ήταν η Συμφωνία Sykes-Picot του Μαρτίου του 1916. Έτσι η Βρετανία προχώρησε για τη διασφάλιση των συμφερόντων της σε άμεσες επαφές με το αραβικό στοιχείο της Μ. Ανατολής. Η ανάληψη, όμως, των επαφών των Βρετανών με τους Άραβες από την αγγλική κυβέρνηση των Ινδιών, πέρασε σ' αυτές και το πνεύμα της, το οποίο εσυνίστατο στην προώθηση απλώς της απόψεως της ουδετερότητας των Αράβων και όχι αυτής που έκλινε προς τη δημιουργία ανεξάρτητου αραβικού κράτους προς υποκατάσταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ήταν εμφανές ότι η αποικιακή βρετανική αντίληψη δεν αποδεχόταν εύκολα την ανάμιξη, πολλώ μάλλον, τη δημιουργία νέων γεωπολιτικών δρώντων στο «Μεγάλο Παιχνίδι». Η διπλωματική αλληλογραφία μεταξύ του Βρετανού Ύπατου Αρμοστή στην Αίγυπτο σερ Χένρυ Μακμάχον και του Σέριφ της Μέκκας Χουσεΐν αποσκοπούσε από πλευράς Foreign Office στην διασφάλιση τουλάχιστον της ουδετερότητας των

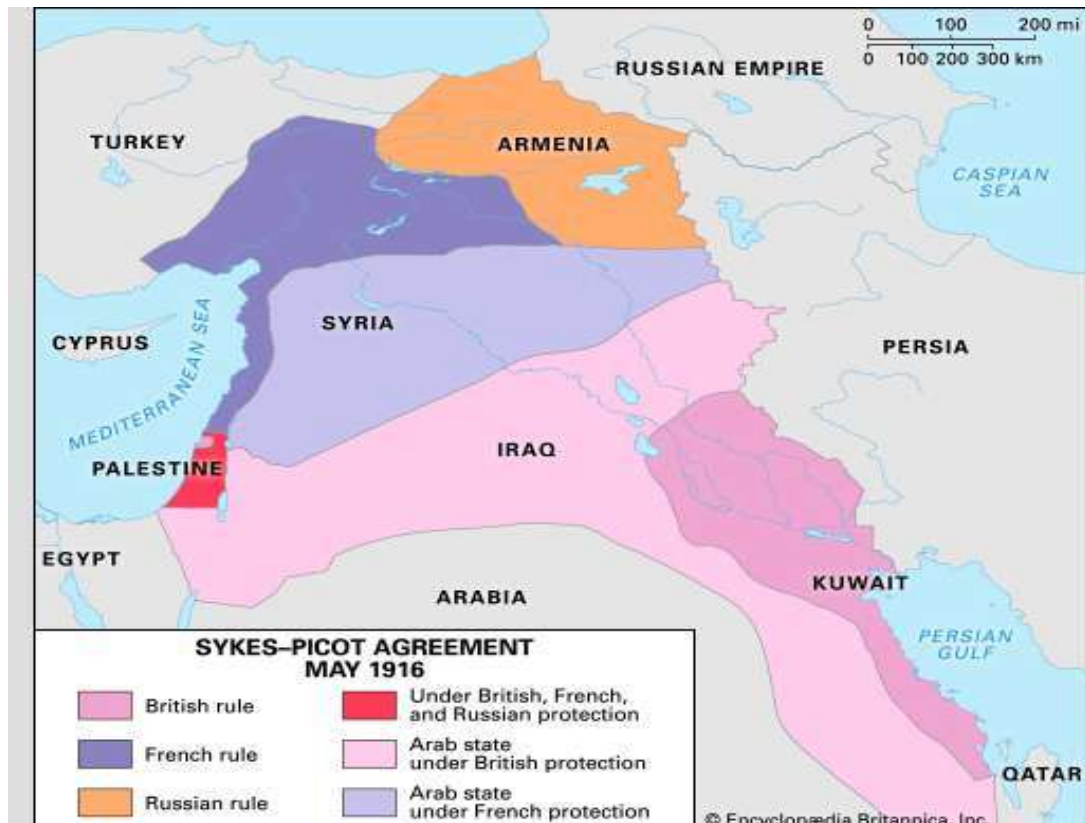
Αράβων αν όχι τη συστράτευσή τους στο πλευρό των Συμμάχων. Η Βρετανία σύμφωνα με τις πάγιες γεωπολιτικές της προτεραιότητες, σκόπευε στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου Αραβικού κράτους το οποίο θα ηδύνατο να υποκαταστήσει τις Οθωμανικές υπηρεσίες σε ό,τι αφορούσε στον έλεγχο της βρετανικής οδού προς τις Ινδίες. Γνωρίζοντας, αλλά και κολακεύοντας, η Γηραιά Αλβιών, ήδη από την έναρξη των αραβο-βρετανικών συνομιλιών την άνοιξη του 1915, τις σχέσεις του υιού του Χουσεΐν, του πρίγκηπα Φεϋζάλ, με τις μυστικές οργανώσεις των Σύρων αράβων εθνικιστών Αλ-Φατάτ και Αλ-Άχντ, έπαιζε σε δύο σκακιέρες: πρώτον δημιουργούσε de facto «αραβικές» πιέσεις στις γαλλικές βλέψεις στα νοτιοδυτικά παράλια της Μικράς Ασίας, δηλαδή την αρμενική Κιλικία, για τις οποίες δεν μπορούσε να κατηγορηθεί επισήμως από τη Γαλλική πλευρά, και δεύτερον, εδραίωνε μέσω των επιρροών αυτών του Φεϋζάλ την ιδική της θέση στην κρίσιμη περιοχή βορείως της Παλαιστίνης, θεωρουμένη ως το βασικό βρετανικό έρεισμα για τον έλεγχο του Σουέζ.

Η επιθυμία της Βρεταννίας για «πλαγία άσκηση πιέσεως» προς τους Γάλλους, προέκυπτε από το γεγονός ότι δεν ήταν πολιτικά επιτρεπτό να έλθει σε απευθείας αντιπαράθεση μ' αυτούς τους στενούς της συμμάχους αλλά έπρεπε παράλληλα να εξασφαλίσει μια άνεση χειρισμών στη διαπραγμάτευση που θα ακολουθούσε μετέπειτα μεταξύ τους για τη διανομή των σφαιρών επιρροής στα εδάφη της Μ. Ανατολής. Επίσημα αποτελούσε και κάποιο είδος ανταπόδοσης από μέρους τη Βρετανίας στη μυστική διπλωματία του Quai d' Orsay, το οποίο, όπως απεκαλύφθη, διατηρούσε ανάλογες μυστικές σχέσεις με τους Παλαιστίνιους και Σύρους άραβες εθνικιστές πριν ακόμα την έναρξη του πολέμου. Η ανακοίνωση που έγινε άλλωστε τον Οκτώβριο του 1915 από τον τότε Βρετανό υπουργό των Εξωτερικών σερ Έντουαρντ Γκρέι προς το Παρίσι, σε ό,τι αφορούσε στη διεξαγωγή συνομιλιών Μακ-Μάχον-Χουσεΐν, απέβλεπε ακριβώς στο να καταστήσει σαφή, προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, την μείωση της γαλλικής επιρροής στην περιοχή.

Οι τάσεις του όλου πλέγματος των στατηγικών βλέψεων της Βρετανίας συνοψίζεται στους όρους που περιγράφονται στο γνωστό μας Πρωτόκολλο της Δαμασκού, καρπό της διπλωματικής αλληλογραφίας Μακ Μάχον-Χουσεΐν. Στο Πρωτόκολλο αυτό, το οποίο ουσιαστικά υφίστατο από τον Νοέμβριο του 1915, ο μεν Χουσεΐν δεσμεύεται να επιτεθεί εναντίον τη Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στηρίζοντας τις βρετανικές κινήσεις στην περιοχή, οι δε Βρεταννοί δεσμεύονται να υποστηρίξουν την ανεξαρτησία των αραβοφώνων περιοχών της Γονίμου Ημισελήνου πλην της παρακτίου ζώνης της ευρισκομένης δυτικά των πόλεων Χάμα, Χομς, Χαλεπίου και Δαμασκού, δηλ. του Λιβάνου και της Κιλικίας, η οποία ήταν πλήρης αρμενικών πληθυσμών και η οποία προφανώς προοριζετο για τη Γαλλία που τη διεκδικούσε από τον Μάρτιο του 1915. Οι Γάλλοι, υπό το καθεστώς της βρετανικής υπεροχής και έχοντας ουσιαστικά εξασφαλίσει την Κιλικία και τον Λίβανο δεν άργησαν να συγκατανεύσουν στην υπογραφή του Συμφώνου Sykes-Picot τον Μάρτιο του 1916 το οποίο επικύρωσε και η Ρωσία με αντάλλαγμα τις βορειοανατολικές αρμενικές επαρχίες της Τουρκίας, τη δυτική όχθη του Βοσπόρου, τη Θάλασσα του Μαρμαρά και τα Δαρδανέλλια. Η Βρεταννία βέβαια δεν κράτησε τις υποσχέσεις της στον Σέριφ της Μέκκας, αλλά η Συμφωνία Sykes-Picot κρατήθηκε μυστική μέχρι την άνοδο των Σοβιετικών στην εξουσία, οπότε και δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 1917.

Χάρτης 5. Χάρτης του Sykes-Picot Agreement, που καταδεικνύει την περιοχή της Ανατολικής Τουρκίας στην Ασία, την Συρία και την Δυτική Περσία όπως και τις περιοχές ελέγχου και επιρροής που συμφωνήθηκαν μεταξύ Βρετανίας και Γαλλίας. Royal Geographical Society 1910-15. Υπογεγραμμένος από τους Mark Sykes και François-Georges Picot, 8 Μαΐου του 1916.

Ένα χρόνο όμως νωρίτερα, τον Δεκέμβριο του 1916, ο Λόυδ Τζωρτζ αναλαμβάνει την πρωθυπουργία στην Αγγλία. **Το στρατηγικό του δόγμα υποστήριζε την πλήρη κατοχή της Παλαιστίνης από τη χώρα του, έτσι ώστε να δύναται η Αλβυών να προστατεύσει αποτελεσματικά τα συμφέροντά της στο Σουέζ.** Σε συνδυασμό δε με τη μείωση των μαχητικών δυνατοτήτων της Γαλλίας και της Ρωσίας, πίστευε ότι με τη βοήθεια του σιωνιστικού κινήματος που υποτίθεται ότι ασκούσε ισχυρή επιρροή στη Γαλλία και στο περιβάλλον του Αμερικανού Προέδρου Ουίλσον, θα μπορούσε να αποκλείσει τη Γαλλία ολοκληρωτικά από την Παλαιστίνη και να εξασφαλίσει τη συμμετοχή των ΗΠΑ στον πόλεμο, στον πλευρό των συμμάχων. Η άνοδος όμως των επαναστατών στην εξουσία της Ρωσίας, ανέτρεψε αυτόν τον σχεδιασμό, από τον οποίον πάντως κρατούμε τις βρετανικές προθέσεις. Δύο όμως γεγονότα επανέφεραν στο προσκήνιο το σιωνιστικό κίνημα που κι αυτό διεκδικώντας τα παλαιστινιακά εδάφη ως εβραϊκή εθνική εστία, έδωσε την ευκαιρία στη Γερμανία να παρέμβει ως διαιτητής μεταξύ των Οθωμανών και των Εβραίων για την επίτευξη συμφωνίας

δημιουργίας αυτονόμου εθνικής εβραϊκής εστίας στην Παλαιστίνη. Το πρώτο ήταν η αποκήρυξη της αποικιακής πολιτικής από πλευράς της προσωρινής κυβερνήσεως της ΕΣΣΔ και το δεύτερο η ανάλογη στάση που κράτησε η Κυβέρνηση Ουίλσον με τη δημοσίευση των γνωστών δεκατεσσάρων σημείων για τα δικαιώματα των Λαών στην Αυτοδιάθεση. Ο προσανατολισμός της νέας καταστάσεως δεν ευνοούσε το Λονδίνο από καμμία άποψη.

1) Πρώτον εάν άρχιζαν ειρηνευτικές συνομιλίες όπως απαιτούσε το κλίμα των Σοβιετο-αμερικανικών θέσεων, υπήρχε σοβαρή πιθανότητα ο πόλεμος να λήξει πρόωρα και η αραβική εξέγερση που μόλις είχε αποσπάσει την Αραβία και ευρίσκετο ενώπιον των συνόρων Αιγύπτου και Παλαιστίνης δεν θα είχε ολοκληρώσει το έργο της προς μεγάλη ζημία φυσικά των βρετανικών συμφερόντων.

2) Δεύτερον, εάν η Γερμανία κατάφερε να εξασφαλίσει εδάφη για τη δημιουργία εβραϊκής εστίας, το Βερολίνο θα αποκτούσε σοβαρή επιρροή στην περιοχή, γεγονός που θα έθετε σε άμεσο κίνδυνο το βρετανικό καθεστώς στο Σουέζ.

Έτσι στις 2 Νοεμβρίου του 1917, ο Λόρδος Μπάλφουρ απέστειλε επιστολή στον Λόρδο Ρότσιλντ με την οποία τον πληροφορούσε για την απόφαση της Βρετανίας να υποστηρίξει την προσπάθεια δημιουργίας εβραϊκής εθνικής εστίας στην Παλαιστίνη, με την προϋπόθεση ότι δεν θα θιγούν τα πολιτικά και θρησκευτικά δικαιώματα των υπολοίπων εθνοτήτων που διαβιούσαν στα παλαιστινιακά εδάφη.

Φυσικά, η Βρετανία προσέφερε πριν από τη Γερμανία αυτό που πίστευε ότι δεν μπορούσε να αποφύγει. Αλλά από την άλλη πλευρά φρόντιζε να υπάρχει κάποια «παραγωγική διπλωματική ασάφεια» εις την διατύπωση, η οποία θα εξασφάλιζε πάντοτε την παρουσία της ως ρυθμιστού για την εφαρμογή της αποφάσεώς της.

Άλλωστε ούτε οι σιωνιστές συμφωνούσαν με μια εκχειρία η οποία θα έδινε τη δυνατότητα στους Άραβες ή στους Οθωμανούς να διαμορφώσουν απαιτήσεις επί των παλαιστινιακών εδαφών.

Ως εκ τούτου όλοι οι αμέσως ενδιαφερόμενοι ήσαν απολύτως ικανοποιημένοι. Κυρίως ο Μπάλφουρ, ο οποίος ήλπιζε ότι μέσω των σιωνιστών που ενεφανίζοντο να έχουν σημαντικές επιρροές στα ανώτατα στελέχη των Ρώσων επαναστατών, θα επείθετο η προσωρινή κυβέρνηση της Ρωσίας να μην καταλήξει σε ανακωχή με τις Κεντρικές Αυτοκρατορίες, πράγμα που δεν έγινε τελικώς.

Εκείνο όμως που επέτυχε το Λονδίνο δια των σιωνιστικών οργανώσεων της Ιταλίας και της Γαλλίας, ήταν η αναγνώριση από μέρους των κυβερνήσεων των δύο χωρών της διακηρύξεως Μπάλφουρ και ως εκ τούτου, της βρετανικής υπεροχής στην Παλαιστίνη προκειμένου να διασφαλισθεί η συνέχιση του πολέμου που εξασφάλιζε άλλωστε και τα δικά τους συμφέροντα στον ίδιο αυτό χώρο.

Αναφερόμενοι τώρα στο δεύτερο σκέλος, δηλαδή στον Καύκασο, πρέπει να υπολογίσουμε ότι η βρετανική πολιτική υπήρξε ατυχής και άστοχη, ιδιαιτέρως στο σημείο των χειρισμών που αφορούσαν στο Ναγκόρνο Καραμπάχ. Φοβούμενη αφ' ενός ότι η Γερμανία θα επεκτείνει την επιρροή της και στην Αρμενία και ότι μέσω του στρατηγικότατου σημείου του Ορεινού Καραμπάχ θα δύναται να ελέγξει αργά ή γρήγορα τα κοιτάσματα του Μπακού και αφ' ετέρου μη θέλουσα να ενοχλήσει τη Σοβιετική Ένωση που ήλεγχε από ανατολίας τη Γερμανία, επέτρεψε στον Στάλιν να αποσπάσει τα εδάφη του Καραμπάχ από τον φυσικό τους δικαιούχο, την Αρμενία, και να τα παραχωρήσει υπό το κάλυμμα κάποιου υποτυπώδους καθεστώτος αυτονομίας στο Αζερμπαϊτζάν.

Εν τω μεταξύ, στις 19 Ιανουαρίου 1920, αναγνωρίζεται από το Ανώτατο Συμμαχικό Συμβούλιο η Ανεξαρτησία της Αρμενίας και η Κυβέρνησή της de facto, «χωρίς αυτή η αναγνώριση να προδικάζει το ζήτημα των ενδεχομένων

**συνόρων αυτού του κράτους». Τον Μάρτιο του 1920, το Ανώτατο Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών πα-
ραδέχθηκε τη δημιουργία ενός Αρμενικού κράτους και την είσοδο της Αρμενίας στην Κοινωνία των Ελευθέρων Εθνών ως καθήκον προς την Ανθρωπότητα.**

Η διαμάχη όμως, μεταξύ των Αγγλο-Γάλλων για την εντολή της Συρίας διαιωνίζει την εκκρεμότητα στο θέμα του προσδιορισμού των συνόρων της Αρμενίας και αναγκάζει τον Πρόεδρο Ουίλσον να παρέμβει δυναμικά στέλνοντας τους Χένρυ Κινγκ και Τσαρλς Κρέην στη Μ. Ανατολή για να διερευνήσουν την κατάσταση. Οι Γάλλοι δεν δέχθηκαν να συμμετάσχουν σ' αυτήν την αποστολή, ενώ ο Λόυδ Τζωρτζ, παρά το γεγονός ότι δεν συμμετέχει με δικούς του εκπροσώπους, δεσμεύεται να αποδεχθεί το πόρισμα της επιτροπής Κινγκ-Κρέην, όποιο κι αν είναι αυτό.

Το πόρισμα όμως της Επιτροπής Κινγκ-Κρέην αποδεικνύεται αντίθετο από τις προσδοκίες της Βρετανίας, διότι αφ' ενός μεν η εκδοχή αναλήψεως της εντολής της Συρίας εμφανίζεται ως δεύτερη αξιολογικά αναγκαστική λύση, αφ' ετέρου οι εκπρόσωποι της πλούσιας σε πετρελαϊκά κοιτάσματα, Μεσοποταμίας συναντώντας τους Κινγκ και Κρέην εστράφησαν σαφώς εναντίον της πιθανότητας αναλήψεως της εντολής της περιοχής από οποιαδήποτε δύναμη δηλώνοντας ταυτοχρόνως αντίθετοι με την ίδια την έννοια της εντολής.

Το ίδιο όμως πόρισμα αποδεικνύεται αντίθετο και με τις προσδοκίες του Προέδρου Ουίλσον, ο οποίος διάκειτο ευμενώς προς τις απαιτήσεις του σιωνιστικού κινήματος. Οι δύο απεσταλμένοι εμφανίζονται απολύτως αντίθετοι στην ιδέα ιδρύσεως εβραϊκού κράτους στην περιοχή, συνιστούν την ένταξη της Παλαιστίνης στα πλαίσια ενός ενιαίου κράτους με τη Συρία και προτείνουν τον περιορισμό των απαιτήσεων των σιωνιστών σε ό,τι αφορά στα παλαιστινιακά εδάφη.

Το αποτέλεσμα ήταν να ταφεί η εισήγηση στο σύνολό της, να μην συζητηθεί στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων και να μην δημοσιευθεί παρά το 1922, όταν ο χάρτης της Μ. Ανατολής είχε ήδη καθορισθεί. Με δεδομένο αυτό το παρασκήνιο εξηγείται και η απουσία της αμερικανικής αντιπροσωπείας από το τελικό και αποφασιστικότερο μέρος των εργασιών της Συνδιάσκεψης, γεγονός που οδήγησε στην ατονία των διεκδικήσεων των λαών στην αυτοδιάθεση, **άρα και την περιθωριοποίηση του αρμενικού προβλήματος μέχρι τελικής εγκαταλείψεώς του.**

Μέχρι τον επανακαθορισμό της θέσεως των ΗΠΑ στο πλαίσιο του Μεσανατολικού γίνεσθαι, η ανάθεση των εντολών ανεβάλλετο. Η όλη υπόθεση της τελικής αναθέσεως των εντολών, η δημιουργία μη εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη και η διανομή των κοιτασμάτων πετρελαίου της Μεσοποταμίας μεταξύ Άγγλων και Γάλλων οδήγησαν στη Συνθήκη του Σαν Ρέμο που έλαβε χώρα τον Απρίλιο του 1920. **Δύο μήνες μετά, τον Ιούνιο του 1920, η υπόθεση χάθηκε για την Αρμενία: το Αμερικανικό Κογκρέσο απέρριψε όλες τις συμφωνίες που είχαν συναφθεί από τον Ουίλσον και απεμάκρυνε την Αμερική από τον καθοριστικό της ρόλο στη μεταπολεμική περίοδο.**

Ο Ουίλσον καταθέτει, παρ' όλα αυτά, την έκθεσή του για τον προσδιορισμό των τουρκοαρμενικών συνόρων, στις 22/11/1920. Ήταν όμως πολύ αργά, διότι, μη συμφωνούσης της αμερικανικής Γερουσίας με την αποστολή στρατευμάτων στην Αρμενία, που θα καθιστούσαν πραγματοποιήσιμη την εισήγηση του Προέδρου, αυτή παρέμεινε κενό γράμμα.

Την ίδια αυτή άνοιξη του 1920, η Γαλλία, μη δυνάμενη να αντιμετωπίσει τη συνδυασμένη επίθεση του εμίρη Φεϋζάλ, των αράβων εθνικιστών στη Συρία οι οποίοι εκινούντο όπως ακριβώς είχε προβλέψει η Βρετανία, αλλά και του Κεμάλ στην Κιλικία, αναγκάζεται να συνθηκολογήσει με την Τουρκία στις 30 Μαΐου του 1920.

Η Συνθήκη των Σεβρών (10/8/1920) η οποία επακολούθησε προέβλεπε την ίδρυση ανεξαρτήτου Αρμενικού κράτους με σύνορα τα οποία θα προσδιορίζονταν αργότερα, μετά από την προαναφερθείσα, άνευ ουσίας, διαιτησία του Προέδρου Ουίλσον. Η συνθηκολόγηση όμως των Γάλλων στην Κιλικία, η οποία ήταν το μοιραίο αποτέλεσμα του ανταγωνισμού με τη Βρετανία, επιτρέπει αφ' ενός μεν στην Αυτοκρατορική κυβέρνηση να παρατείνει τις διαπραγματεύσεις με τους συμμάχους για την επικύρωση της Συνθήκης των Σεβρών, αφ' ετέρου δε στον Κεμάλ, ο οποίος εμφανίζεται με ηυξημένο πλέον γόητρο, να απορρίψει τη Συνθήκη των Σεβρών.

Επιπλέον, σε συνδυασμό με τη Μόσχα ένα μόλις μήνα μετά την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών, το Σεπτέμβριο του 1920, εκμεταλλευόμενος το κενό ενδιαφέροντος που δημιούργησαν οι ανταγωνισμοί των μεγάλων δυνάμεων, στρέφεται εναντίον της Αρμενίας. Η Αρμενία μη δυνάμενη να ανθίσταται επί πολύ σε δύο μέτωπα συνάπτει, ηττημένη, τη Συνθήκη της Αλεξανδρουπόλεως, στις 2 Δεκεμβρίου 1920.

Το ένα τρίτο της εκτάσεως του Αρμενικού κράτους πέρασε πάλι υπό τουρκική κατοχή και τα υπόλοιπα δύο τρίτα απετέλεσαν τη μετέπειτα Σοβιετική Δημοκρατία της Αρμενίας. Η επακολούθησα Συνθήκη της Λωζάνης, στις 24 Ιουλίου του 1923, όχι μόνο δεν έθεσε θέμα ανεξαρτήτου Αρμενίας, αλλά όπως έγραψε ο Ουίνστον Τσώρτσιλ, «το όνομα των Αρμενίων δεν ανεφέρθη καν». Οι βρετανικές πιέσεις έπαιξαν μεγάλο ρόλο προς την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος εφόσον η παραχώρηση των πετρελαίων της Μοσούλης, εις τα οποία είχε μονίμως βλέψεις, την ενδιέφεραν πολύ περισσότερο από την τύχη του αρμενικού λαού. Ο Λόρδος Κόρζον είχε πει χαρακτηριστικά γι' αυτό το γεγονός: «Το πετρέλαιο ζύγιζε βαρύτερα από το αρμενικό αίμα».

Συμπεράσματα

Από όλα τα ανωτέρω, μπορούμε σε ό,τι αφορά την Τουρκία, να καταλήξουμε αβίαστα στο συμπέρασμα ότι η τουρκική εξουσία, είτε ευρίσκετο υπό την δικαιοδοσία του Σουλτάνου και ασκείτο εν ονόματι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, **είτε ευρίσκετο στα χέρια των Νεο-τούρκων και ασκείτο εν ονόματι του τουρκικού εθνικισμού, είτε στα χέρια των κεμαλιστών και ασκείτο εν ονόματι του εκσυγχρονισμού και της δημοκρατίας ακολούθησε ένα σταθερό προσανατολισμό εξοντώσεως και βιολογικής απαλοιφής του αρμενικού στοιχείου, όπως και κάθε άλλης εθνικής μειονότητας – μεταξύ των 48 που έχουν επισήμως καταγραφεί από επιστήμονες του Πανεπιστημίου του Tübingen – στα εδάφη της[5].**

Οι σύγχρονες τάσεις της Τουρκίας να εμφανιστεί ως ο «Μεγάλος Αδελφός» των βαλκανικών μουσουλμανικών θυλάκων, η απροκάλυπτη παντουρκιστική ιδεολογία και η μέθοδος η οποία εμφανίζεται σε κάθε της πράξη, η προκλητική της περιφρόνηση έναντι οιαδήποτε κανόνος διεθνούς δικαίου μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα δεν πρέπει να παραβλέψει την τουρκική δραστηριότητα στο Αζερμπαϊτζάν και τις άλλες Κεντροασιατικές μουσουλμανικές Δημοκρατίες. **Αν η Τουρκία επετύγχανε να κάμψει την Αρμενική αντίσταση στο Καραμπάχ προς όφελος του Αζερμπαϊτζάν, το οποίο χρησιμοποιεί ως το κυριότερό της εφελκυστικό προς τις Δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας, θα ενεφανίζετο αμέσως ως ο φερεγγυότερος εκπρόσωπος του Ισλάμ, όχι μόνον στην περιοχή αλλά και στα Βαλκάνια, πράγμα το οποίο επιδιώκει μέχρι σήμερα, εφαρμόζουσα την νεο-οθωμανική της πολιτική κατά την διδαχή του Καθηγητού Αχμέτ Νταβούτογλου όπως παρουσιάζεται στο σύγγραμμά του «Το Στρατηγικό βάθος: η διεθνής θέση της Τουρκίας». Το λάθος από δυτικής πλευράς έγινε άπαξ μεταξύ των ετών 1919-1923 με την εγκατάλειψη της Αρμενίας ως λείας στην Τουρκία και τη Σοβιετική Ένωση. Φαίνεται όμως ότι το ίδιο**

σφάλμα δεν θα επαναληφθεί και σήμερα, ιδιαίτερα με το υφιστάμενο γεωπολιτικό τοπίο στην Κεντρική Ασία, με το Ιράν, την Τουρκία και την Ρωσία να διαγκωνίζονται για τον έλεγχο όχι μόνον της περιοχής αυτής αλλά και των Βαλκανίων.

Η κατάσταση σήμερα πιέζει για τη δημιουργία – πλησίον της ισχυρής και ευημερούσας οικονομικά Αρμενίας, και – ενός ανεξαρτήτου πλέον Κουρδιστάν. Το νέο αυτό κράτος λειτουργώντας ως «buffer state/état tampon» μεταξύ Αράβων, Ιρανών, Σύρων και Ιρακινών και σε συνδυασμό με μια απαραίτητως ισχυρή Αρμενία και το ήδη ισχυρό και σταθερό ως προς τις διεθνείς του σχέσεις Ισραήλ, μπορούν να εγγυηθούν το απαραίτητο καθεστώς ασφαλείας στην Κεντρική Ασία. **Η Ρωσία του Πούτιν, η αμερική των Ομπάμα και Τράμπ αλλά και το Ισραήλ του Νετανιάχου επιθυμούν διακαώς μια ανάλογη λύση. Η καθεμία πλευρά για τους δικούς της γεωστρατηγικούς λόγους. Η Ρωσία για να απομακρύνει το ισλαμιστικό κίνδυνο από τα εδάφη του «εγγύς εξωτερικού» της στην Κεντρική Ασία. Οι ΗΠΑ για να αποκτήσουν έναν φερέγγυο σύμμαχο και προβολέα ισχύος στην Μέση Ανατολή, στον Αραβοπερσικό Κόλπο και στο κέντρο του Δρόμου του Μεταξιού. Το Ισραήλ για να αποκτήσει χερσαίο στρατηγικό βάθος σε ένα επισφαλές ιρανο-αραβικό ισλαμιστικό περιβάλλον.**

Η εγκατάλειψη της ειρήνης στα χέρια μιας παντουρκιστικής τουρκικής πολιτικής, από πλευράς Δύσεως, θα σημάνει την έναρξη μιας σειράς αλυσιδωτών εκρήξεων μεταξύ των αλλοϋποβλεπομένων δρώντων στην περιοχή, όπως το Ιράν, το Πακιστάν, η Ρωσία, η Σ. Αραβία, η Αίγυπτος και το απολύτως ασταθές Αφγανιστάν.

Τα αποτελέσματα θα είναι δεινά για την ειρήνη και τον δυτικό πολιτικό πολιτισμό στη γεωπολιτική αυτή ζώνη. Και αυτό διότι ο προϊόν ισλαμιστικός χαρακτήρας της Αγκύρας ο οποίος έχει

ενταχθεί στο ευρύτερο ριζοσπατικό ισλαμιστικό όχημα της «διεθνούς» των Αδελφών Μουσουλμάνων, σίγουρα θα προωθήσει την εξαγωγή της «ισλαμικής επανάστασης» και των ιεροπολεμικών αντιλήψεων και στη ζώνη των Βαλκανίων. Στη φάση όμως αυτή η Τουρκία δεν θα καταφέρει να πείσει ούτε καν τον εαυτό της σε ό,τι αφορά τις δημοκρατικές της πεποιθήσεις, και ο ο Χάρτης της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής αναδιατάσσεται έχοντας αυτό ως δεδομένο. Ίσως τώρα ήλθε η ώρα να αντιληφθούν οι «μαθητευόμενοι μάγοι» των διεθνών μητροπολιτικών επιτελείων τα μέχρι σήμερα λάθη τους. Ελπίζουμε όμως να μην είναι είναι αργά και γι' αυτούς, αλλά κυρίως για ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Ο συστηματικός διωγμός των χριστιανικών πληθυσμών στην Μέση Ανατολή από τις ριζοσπαστικές ισλαμιστικές τάσεις και οργανώσεις οι οποίες εξετράφησαν και εξοπλίσθησαν από την Δύση και τους συμμάχους τους στην Μέση Ανατολή επιδεικνύουν την κατεύθυνση προς την κεντρική Ασία των ισλαμιστικών βλέψεών τους. Ανάχωμα σε αυτές τις βλέψεις στον Καύκασο και στην περιοχή της Κασπίας και του Ευξείνου Πόντου αποτελεί η Αρμενία. Αν η Αρμενία υποχωρήσει, τα Βαλκάνια είναι μια χαμένη υπόθεση για την Δύση και ένα νέο Εμιράτο για το ριζοσπαστικό Ισλάμ του ISIS και των παρακλαδιών της Αλ Κάιντα και των Αδελφών Μουσουλμάνων. Ας γίνει κατανοητό.*υπό Καθηγητού*

- *Καθηγητής στο Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών*